

**Recenzja dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej oraz aktywności naukowej
Dra Marka Kulika**

Recenzja osiągnięć naukowych dra Marka Kulika uzyskanych po otrzymaniu stopnia doktora oraz ocena aktywności naukowej przygotowana została na podstawie kryteriów określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595, ze zm.; dalej: ustawa o stopniach); rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165; dalej: rozp. w spr. kryteriów) oraz rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. 2014 nr 1384; dalej: rozp. w spr. trybu).

I. Ocena osiągnięć naukowych

A. Dorobek naukowy

Podlegający ocenie dorobek naukowy dra Marka Kulika obejmuje zgodnie z przedstawionym wykazem 51 pozycji oznaczonych jako książki, artykuły i glosy oraz 24 inne opracowania (w tym 14 niepublikowanych opinii). Powyższy dorobek powstał między grudniem 2004 a lutym 2014 roku.

Pełnia liczba publikacji zawiera dodatkowo 4 artykuły, 6 glos, 1 recenzję, 3 publikacje inne, które opublikowane zostały przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora nauk prawnych, nie mogą zatem stanowić podstawy niniejszej oceny.

Przedmiot oceny osiągnięć naukowych dra Marka Kulika stanowi zatem 7 pozycji oznaczonych jako książki, z czego w pierwszym rzędzie wskazać trzeba na trzy opracowania o charakterze monograficznym: *Przestępstwo i wykroczenie uszkodzenia rzeczy* (Lublin 2005, ss.329), *Inne przestępstwa przeciwko mieniu* w tomie IX *Systemu prawa karnego* pod red. A. Marka (Warszawa 2011, ss.87) oraz *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym* (Warszawa 2014, ss.757); nadto trzy komentarze

(współautorstwo) do kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń oraz podręcznik do części ogólnej prawa karnego (współautorstwo).

Kolejnych 26 pozycji oznaczonych jako artykuły zawiera w istocie 6 artykułów publikowanych w czasopismach naukowych (pozycje 9,15,25-27,29), 17 rozdziałów w pracach zbiorowych (pozycje 5-8,10,12,13,17-24,28,30), 2 komentarze w systemie elektronicznych SIP LEX/El (pozycje 11,16) oraz publikowany głos w dyskusji (p.14). Na dorobek dra Marka Kulika składa się także 15 głos do orzeczeń sądów apelacyjnych i Sądu Najwyższego, recenzja naukowa, opublikowana opinia prawna dotycząca projektu zmian kodeksu karnego. Za prace wzbogacające dorobek naukowy uznać trzeba także 5 prac wskazanych jako opracowania inne, choć podkreślić trzeba ich niejednorodny charakter. Obok opracowań sprawozdawczych (sprawozdania z konferencji, wspomnienia znakomitych przedstawicieli nauki) są tam także prace o stricte naukowym charakterze jak aktualizacje i uzupełnienia do części A. Wąska komentarzy kodeksu karnego oraz głos w dyskusji (poz. 8, niewykazany z nieznanych powodów w części II obok pozycji 14). Zauważyć należy także 4 rozdziały w pracach zbiorowych i 1 głos przyjęte do druku, oraz 14 niepublikowanych opinii do projektów ustaw, sporządzonych dla Krajowej Rady Radców Prawnych.

Z obowiązku recenzenta podnieść należy, że znaczenie dla oceny dorobku naukowego habilitanta ma fakt, że część z prac opublikowana została we współautorstwie. Dotyczy to 3 komentarzy, podręcznika, 1 artykułu, 7 rozdziałów w pracach zbiorowych, 3 głos, 4 innych publikacji, 2 prac w druku i 6 opinii, łącznie zatem 27 pozycji. Z pewnością publikowanie wspólnie z innymi autorami jest okolicznością, która musi być oceniona pozytywnie, pokazuje bowiem nie tylko umiejętność współpracy naukowej, ale także poszukiwanie nowych pól badawczych. Jednak habilitant nie przedstawił oświadczenia wskazującego jaki jest procentowy jego udział w tych publikacjach, co jest obowiązkiem w takiej sytuacji i co stanowi naruszenie wymogu § 13 rozp. w spr. trybu oraz zasadniczo utrudnia ocenę tej części dorobku. Opierając się na założeniu proporcjonalnego udziału podstawą oceny tej części dorobku Habilitanta zawartej w niniejszej recenzji jest przyjęcie 50% udziału autorskiego w pracach z jednym współautorem i 33% udziału w pracach z dwoma współautorami.

Ocenić należy, że dorobek naukowy dra Marka Kulika prezentuje się jako obszerny i naukowo doniosły. Wskazuje na to w pierwszym rzędzie wartość opracowań monograficznych oraz komentarzy do przepisów kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń, a także wartość opracowań cząstkowych. Wśród nich zwrócić można uwagę na obszerną pracę *Środki zabezpieczające w prawie karnym wybranych państw europejskich* (Prawo w działaniu 2013, ss.57), czy *Karnoprawna ochrona zwierząt* (Prawo w działaniu 2011, ss.59).

Publikacje dra Marka Kulika koncentrują się wokół zagadnień prawa karnego materialnego, a także prawa wykroczeń. Wątki procesowe są dostrzegalne tylko w niewielkim zakresie zwłaszcza w rozprawie habilitacyjnej. Podkreślić należy, że prace naukowe nie są ograniczone do jednego wąskiego zakresu zagadnień lecz dotyczą wielu odmiennych problemów badawczych, ukazując zdolność autora do samodzielnego poszerzania zainteresowań, odnajdywania problemów wartych analizy. Są to prace zarówno o charakterze teoretycznym, jak też doniosłe dla praktyki (zwłaszcza glosy).

Potwierdzeniem wysokiego poziomu naukowego opracowań dra Marka Kulika jest to, że publikuje je w uznanych wydawnictwach (C.H. Beck) oraz czasopismach naukowych, takich jak *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, *Przegląd Sądowy*, *Orzecznictwo Sądów Polskich*, *Palestra*, *Prokuratura i Prawo*, *Wojskowy Przegląd Prawniczy*. Dostrzegalna część prac była publikowana w systemie elektronicznym – 10 glos, 2 komentarze. Są to publikacje w języku polskim, w czasopismach krajowych i wydanych w Polsce pracach zbiorowych.

B. Ocena monografii (rozprawy habilitacyjnej)

Jako najważniejsze osiągnięcie naukowe habilitant przedstawia monografię, pt. *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym* (Warszawa 2014, C.H. Beck, ss.757. Jak wskazuje tytuł rozprawa habilitacyjna dotyczy kwestii związanych z instytucją przedawnienia karalności oraz wykonania kary w polskim systemie prawnym.

1. Oceniając trafność wyboru pola badawczego wskazać należy, że problematyka przedawnienia doczekała się w polskiej literaturze monograficznego opracowania autorstwa K. Marszała, opublikowanego w 1972 r. (*Przedawnienie w prawie karnym*). Zmiany systemu prawnego, jakie nastąpiły od tego czasu, wyrażające się zarówno w bezpośredniej zmianie stanu normatywnego, ale też rozwoju doktryny prawa karnego, ewolucji orzecznictwa i pojawiania się nowych wymagających omówienia problemów sprawiają, że uzasadniona wydaje się potrzeba nowego kompleksowego opracowania tematu. Rzecz jasna opublikowano na ten temat także dużą liczbę opracowań, a wśród autorów są zarówno przedstawiciele nauki prawa karnego jak też postępowania karnego (por. m.in. prace K. Marszała, R. Kmiecika), lecz są to prace cząstkowe, odnoszące się jedynie do wybranych, szczegółowych problemów instytucji przedawnienia. Tymczasem jest to bez wątpienia tematyka złożona, wymagająca kompleksowego omówienia i ukazania na tle całego systemu prawa karnego, doniosła zarówno dla rozwoju nauki prawa karnego, jak też posiadająca swój silny nurt praktycznego

wykorzystania. Problematyka ta jest szczególnie aktualna i rodzi szereg problemów zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Wszystko to, sprawia, że sam wybór pola badawczego dla rozprawy i podjęta próba kompleksowego omówienie wskazanego zagadnienia przyjęte być muszą z uznaniem. Dodać trzeba wreszcie, że równocześnie z opublikowaniem pracy Habilitanta ukazała się zbliżona tematycznie praca dr Katarzyny Banasik (*Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim*, WKL 2014). Jej lektura wskazuje jednak, że autorka realizuje odmienne cele badawcze, prezentuje bowiem przede wszystkim instytucje przedawnienia w układzie modelowym, wskazując na cechy charakterystyczne instytucji systemów typu *civil law* i *common law*. Nadto dostrzec trzeba, że obie prace ukazały się niemalże w tym samym czasie, nie sposób zatem uznać by powstanie jednej z nich poprzedzało powstanie drugiej albo wpłynęło na ocenę potrzeby podjęcia problemu badawczego.

2. Przedmiotem pracy, na co wskazuje we wstępie autor, jest analiza charakteru prawnego instytucji przedawnienia w polskim prawie karnym. To niewątpliwie złożone i praktycznie doniosłe zagadnienie. Podstawowym celem analizy, zgodnie z deklaracjami autora, zwięźle wyrażonymi we wprowadzeniu, ale powracającymi także w dalszych częściach pracy oraz w zakończeniu, jest określenie charakteru prawnego przedawnienia, ukazanie sposobu jego funkcjonowania w polskim systemie prawnym, oraz odpowiedź na pytanie o potrzebę zmian. Autor wskazuje zatem trafnie i co ważniejsze konsekwentnie realizuje w toku analizy te ogólne i bardziej szczegółowe problemy badawcze pracy. Zagadnienia cząstkowe pomieszczone są w poszczególnych rozdziałach w taki sposób, że niemal każda część pracy poświęcona jest innemu, kolejnym problemom badawczym (z wyłączeniem rozdziału XII i częściowo XIII, o czym dalej).

Praca obejmuje problematykę w znacznej mierze z zakresu polskiego prawa karnego i postępowania karnego, oraz prawa karnego wykonawczego, zawierając jednak poszerzoną analizę także prawa karnego skarbowego, w części postępowania w sprawach nieletnich oraz prawa karnego porównawczego i międzynarodowego. Zawiera istotne wątki historii prawa karnego polskiego i państw europejskich. Oparta jest równocześnie na analizie orzecznictwa Sądu Najwyższego, a w mniejszym zakresie Trybunału Konstytucyjnego, sądów innych państw i trybunałów międzynarodowych. Habilitant posłużył się w pracy przede wszystkim metodą analityczną oraz dogmatyczną.

3. Praca składa się łącznie z 13 rozdziałów, poprzedzonych przedmową, oraz uzupełnionych zakończeniem. Z umieszczonym na wstępie pracy wykazem literatury liczy 753 strony, z

czego zasadniczym rozważaniom odpowiadającym tematowi rozprawy poświęcono 739 stron, ustaleniom wstępnym 3 strony (w numeracji rzymskiej), zakończeniu 14 stron.

Struktura pracy od strony merytorycznego jej układu wydaje się jasna i zrozumiała (z wyjątkiem rozdziału XIII, o czym dalej). Autor rozpoczyna od rozdziałów zawierających perspektywę historyczną, zagadnienia podstawowe i ogólne, konieczne dla ukazania istoty i funkcji instytucji, przechodząc do rozważań szczegółowych poświęconych istotnym cechom przedawnienia i sposobom jego oddziaływania na prawo karne, ukazując jego funkcjonowanie w zakresie prawa karnego sensu largo, kończąc na ukazaniu jego praktycznego oddziaływania oraz sposobów jego pojmowania w ujęciu porównawczym.

Zasadnicze rozważania prowadzone są w sposób przemyślany i jednocześnie spójny metodologicznie. W konsekwencji prezentowane analizy i formułowane tezy tworzą w zasadzie zamknięte i kompleksowe opracowanie. Autor nie stroni od prezentowania własnego stanowiska, nie zawsze zgodnego z dotychczas wypracowanym poglądem, wskazując jednak każdorazowo powody które nim kierują.

4. Rozdział I *Rozwój historyczny instytucji przedawnienia w prawie karnym* stanowi pogłębione i analityczne wprowadzenie do istoty instytucji. Zawiera także szereg spostrzeżeń przydatnych dla dalszych rozważań, w tym także i to, że uzasadnienie istnienia przedawnienia ma charakter wtórny w stosunku do samej instytucji, zazwyczaj formułowane jest bowiem *post factum* oraz ukazanie przyczyn późniejszego odmiennego podejścia do charakteru prawnego przedawnienia (przedawnienie karania, ścigania, wyrokowania, wykonania kary) zakorzenione w jego historycznym rozwoju, odmiennym dla różnych systemów prawa i państw. Za dyskusyjne można za to uznać jedno z zawartych w tej części pracy twierdzeń, jakoby funkcja przedawnienia zbliżona była choćby w zarysie do tzw. „gorącego uczynku”, funkcjonującego w dawnym prawie miejskim.

Rozdział II. *Uzasadnienie przedawnienia w prawie karnym* stanowi wprowadzenie do rozważań poświęconych instytucji, prezentując w autorski i udany sposób rozmaite sposoby pojmowania istoty przedawnienia. Autor dzieli je na kategorie teorii pozaprawnych, materialnych, procesowych, oraz mieszanych (materialno-procesowych), kończąc prezentacją własnego stanowiska. Przyjęta metoda pozwala na przejrzyste ukazanie istotnych, a nie pozornych różnic w rozumieniu przedawnienia i jego roli w prawie karnym. Wydaje się, że relacja bardziej szczegółowa jest w opisanu stanowisk związanych prawem materialnym i oddających tę właśnie perspektywę, lecz nie jest to wrażenie na tyle silne by powstał zarzut jednostronnego spojrzenia czy ograniczenia istotnych elementów perspektywy badawczej. Prezentując własne stanowisko słusznie odrzuca autor prawo do prywatności jako

uzasadnienie przedawnienia, a zajęte przez niego ostateczne stanowisko wiążące je z względami wyprowadzanymi z prawa karnego materialnego (w szczególności względy prewencyjne, cele kary) choć może wywoływać dyskusję jest przez autora uzasadnione w sposób przejrzysty. Za niepotrzebne potknięcie potraktować należy stanowisko autora, że: „wszczęcie postępowania in personam jest sygnałem, że sprawca został odnaleziony.” (s.65), a które w kontekście całej wypowiedzi uznać możnaby po prostu za nieporozumienie (nadmiernie uogólnienie).

Rozdział III *Charakter prawny przedawnienia* zawiera analizę istoty tej instytucji, prowadząc autora do uzasadnionego w pracy stanowiska, że przedawnienie karalności jest instytucją materialną, przedawnienie wykonania kary wskazuje zaś na przeważające elementy procesowe. W konsekwencji autor uznaje przedawnienie za dwie odrębne instytucje – materialnoprawne przedawnienie karalności i procesowe przedawnienie wykonania kary. W dalszych rozważaniach konsekwentnie prowadzi dwutorowo i zasadniczo odrębnie analizę obu przyjmowanych postaci przedawnienia. Niewątpliwie pozwala to na redukcję ogólnikowości analizy, eliminację potrzeby ciągłej precyzacji perspektywy, a także wielu nieporozumień powstających przy łącznym omawianiu obu postaci przedawnienia.

Rozdział IV *Zmiana normatywna przepisów o przedawnieniu* zawiera analizę problemu modyfikacji instytucji przedawnienia w kontekście potencjalnych konsekwencji tej zmiany dla porządku prawnego oraz podmiotu odpowiedzialności karnej. W konsekwencji przyjęcia istnienia tzw. prawa do przedawnienia, jako prawa podmiotowego autor dopuszcza m.in. wyjątkowe wypadki wydłużenia terminu przedawnienia karalności, a także następczego wyłączenia przedawnienia karalności w zakresie przestępstw wymienionych w art. 43 i art. 44 Konstytucji. Za szczególnie interesujące, uznać należy właśnie rozważania konstytucyjnych podstaw przedawnienia karalności i dopuszczalności retroaktywności zmian tej instytucji. Mają one charakter twórczy i inspirujący. Stanowisko autora przekonuje, wyjątek stanowi przyjęcie istnienia podmiotowego „prawa do przedawnienia”. Podkreślić trzeba, że istnienie konstytucyjnych regulacji wyłączających możliwość przyjmowania przez ustawodawcę przedawnienia karalności czy biegu przedawnienia (art. 43 i 44 Konstytucji) nie tworzy jeszcze uprawnienia podmiotowego w pozostałym zakresie („prawa do przedawnienia”).

W rozdziale V *Charakter prawny terminów przedawnienia, sposób ich obliczania i ich rozpiętość* autor wskazuje na teoretyczne i praktyczne problemy powstające w związku z koniecznością liczenia terminów przedawnienia. Terminy przedawnienia karalności uznane są za terminy materialne, a przedawnienia wykonania kary za terminy o charakterze procesowym, co jest spójne z wcześniej zajęтым stanowiskiem co do obu postaci przedawnienia. Autor akceptuje podstawowe założenia rozpiętości terminów przedawnienia

karalności przy przyjęciu kryterium ustawowego zagrożenia karą i wskazuje na ich uzasadnienie. Opowiada się za przyjęciem zasadniczo wydłużonych terminów przedawnienia wykonania kary, wskazując przy tym na problemy pojawiające się na gruncie stosowania kary łącznej, także w razie następczego złagodzenia kary.

Rozdział VI poświęcony jest problematyce początku biegu terminu przedawnienia, odrębnie dla przedawnienia karalności i przedawnienia wykonania kary. Słusznie pierwszemu zagadnieniu poświęca zasadniczo więcej uwagi, co także wynika z dotychczas rozbudowanej dyskusji w piśmiennictwie karnomaterialnym. Dostrzec trzeba, że przy omawianiu przedawnienia wykonania kary autor uznaje za trafne przyjmowanie w przypadku wyroku łącznego, że termin przedawnienia biegnie od uprawomocnienia się kolejnych wyroków orzekających kary częściowe.

Za wartościowy uznać należy rozdział VII *Przypadki wydłużenia terminu przedawnienia*, poświęcony problematyce przerwy terminu przedawnienia, spoczywaniu biegu, przedłużeniu terminu. Interesująca i twórcza jest analiza podstawowego dla problematyki obliczania biegu przedawnienia pojęcia wszczęcia postępowania, w której autor odwołuje się do regulacji procesowych związanych z przedstawieniem zarzutów i uzyskaniem statusu podejrzanego w postępowaniu. Dostrzega przy tym konsekwencje przedmiotowego rozszerzenia oskarżenia, konsekwencje przejęcia ścigania. Szeroko omawia przyczyny spoczywania terminu przedawnienia, zwłaszcza w kontekście regulacji procesowych, choć nie tylko (art. 101 § 4 k.k.). Dostrzec należy także interesujące wnioski *de lege ferenda* pomieszczone po podsumowaniu rozważań. Realizacji niektórych z nich może jednak okazać się niezwykle trudna, jak np. uzupełnienie w art. 104 § 1 k.p.k. podstawy spoczywania biegu przedawnienia o przypadek gdy oskarżony nadużywa prawa do obrony. Postulat sam w sobie wydaje się trafny, jego procesowe stwierdzenie może jednak być niezwykle problematyczne.

Interesujący jest rozdział VIII *Wyłączenie przedawnienia*, w którym autor udanie prezentuje przypadki (przestępstw), które ustrojodawca i ustawodawca uznają za tak wyjątkowe, że wyłączające możliwość zastosowania instytucji przedawnienia, tj. zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko pokojowi, przestępstwa z art. 105 § 2 k.k. oraz art. 4 pkt 1 i 1a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (w tym nazistowskie, komunistyczne). Wcześniejsze przyjęcie istnienia tzw. prawa do przedawnienia prowadzi autora do wniosku, że z porównania treści art. 43 Konstytucji (nieprzedawnienie zbrodni wojennych) i art. 105 § 1 k.k. (nieprzedawnienie przestępstw wojennych) wynika, jakoby ustawa prowadziła do ograniczenia „prawa do przedawnienia”, które jednocześnie uznaje autor za dopuszczalne. W konsekwencji postuluje jednocześnie rozszerzenie wyłączenia na przestępstwa wojenne i przeciwko pokojowi.

Zwężony rozdział IX poświęcony jest specyfice przedawnienia wykonania środków karnych, środków zabezpieczających oraz przedawnienia środków stosowanych wobec nieletnich. Zwraca uwagę postulat regulacji rozwiązań dotyczących środków karnych, których nie wykonuje się w czasie odbywania przez skazanego kary pozbawienia wolności, przyjęcie stosowania instytucji przedawnienia do wykonywania orzeczonych środków zabezpieczających, czy też kwestii nieadekwatności instytucji przedawnienia do stosowania środków wychowawczych i poprawczych przy zwalczaniu przejawów demoralizacji.

Rozdział X *Skutki prawne upływu przedawnienia* zawiera analizę konsekwencji obowiązującej regulacji w zakresie przedawnienia karalności oraz przedawnienia wykonania kary, przy czym autor odrębnie analizuje skutki w sferze regulowanej przez prawo karne materialne a odrębnie przez prawo procesowe. Zajmując konsekwentne stanowisko w zakresie konsekwencji prawnokarnych upływu przedawnienia karalności autor trafnie zwraca uwagę na istniejące formy dochodzenia roszczeń cywilnych wynikających z przestępstwa. Perspektywa ta jednak wydaje się wyłącznie teoretyczna ze względu na terminy przedawnienia roszczeń w prawie cywilnym. Za dyskusyjny w części uznać należy postulat stosowania formy wyroku uniewinniającego, a nie umorzenia postępowania w razie stwierdzenia przedawnienia karalności na etapie wyrokowania a także na każdym etapie wcześniejszym. Za warte rozważenia uznać można za to propozycje dopuszczenia możliwości wydania wyroku uniewinniającego w sytuacji, w której dochodzi do przedawnienia karalności czynu zarzuconego oskarżonemu, ale przeprowadzone dowody do chwili stwierdzenia stanu przedawnienia pozwalają na rozstrzygnięcie o nietrafności postawionego oskarżenia. Należałoby je jednak rozszerzyć o analizę potencjalnych konsekwencji orzeczenia z punktu widzenia pokrzywdzonego oraz dalszej zaskarżalności wyroku opartego na stwierdzeniu niewinności.

Charakter, jak się wydaje przede wszystkim uzupełniający ma rozdział XI zawierający analizę przedawnienia w prawie karnym skarbowym i prawie wykroczeń. Także i w tym zakresie rozważania autora są analityczne i pogłębione. Wskazują na odmienny sposób określenia i obliczenia terminów przedawnienia, ale spójną z prawem karnym materialnym i procesowym konstrukcję i skutki wystąpienia. Autor świadomie pomija problematykę postępowania dyscyplinarnego uznając je za należące do szeroko rozumianej sfery prawa administracyjnego. Uzasadnienie takiego wyboru uznać należy za uprawniony wybór, tym bardziej, że kwestia jest w istocie kontrowersyjna.

W rozdziale XI *Obraz statystyczny przedawnienia karalności w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości* przedstawiono analizę danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczących umorzenia postępowania karnego na etapie postępowania przed

sądem I instancji w latach 2006-2010. Zawarte w tym rozdziale omówienia prezentują pewną ograniczoną wartość, przede wszystkim w zakresie ogólnych tendencji związanych z polityką kryminalną oraz zmianami normatywnymi. W istocie jednak jest to rozdział rozczarowujący, zapowiedziane badania są w zasadniczym stopniu liczbową analizą powszechnie dostępnych danych wycinkowych, obejmują bowiem: tylko przedawnienie karalności, tylko na etapie pierwszoinstancyjnym, tylko w latach 2006-2010. Autor nie podjął się żadnych własnych, choćby równie wycinkowych badań (zapewne aktowych) instytucji przedawnienia wykonania kary. Na podstawie przedstawionych informacji nie da się zatem uzasadnić ani wykazać żadnych trwałych tendencji związanych z istnieniem i stosowaniem instytucji przedawnienia w prawie karnym.

Rozdział XII *Przedawnienie w wybranych państwach europejskich* zawiera porównawczy materiał wskazujący na sposób rozwiązania i uregulowania instytucji przedawnienia zarówno w państwach, które przyjęły regulacje o charakterze procesowym, jak też te które opowiedziały się za regulacją o charakterze karnomaterialnym. Wybór omawianych państw jest dobrym prawem Autora i w tym zakresie należy go aprobować. Tym bardziej, że związany jest także z zakresem dostępnej literatury, przy założeniu że praca nie ma charakteru porównawczego. Można jest postawić w tym zakresie pewien zarzut dotyczący umieszczenia rozdziału na końcu pracy. Prezentacja informacji o charakterze porównawczym ma największy walor, gdy może zostać wykorzystana w toku rozważań analitycznych. Jej pomieszczenie w pracy po ich zakończeniu sprawia wrażenie czysto ilustracyjnego albo dekoracyjnego wykorzystania. Wrażenie to pogłębia wyrażone na wstępie rozdziału stwierdzenie autora – trafne samo w sobie rzecz jasna – że istnieją modele materialnego i procesowego ujmowania przedawnienia, oraz że sam fakt ujęcia instytucji w ustawie materialnej czy procesowej nie ma charakteru decydującego. Oba te wnioski wynikają już jednak z analizy historycznej z rozdziału II (w istotnej części także porównawczej) oraz rozdziału III (charakter prawny). Ponadto, z powodu przyjętej kolejności rozważań spostrzeżenia poczynione przez autora i podkreślone w podsumowaniu (np. w zakresie przerwania biegu terminu, skrócenia terminu przedawnienia) nie stanowią punktu odniesienia zasadniczych rozważań rozdziałów wcześniejszych. O ile zatem uzupełnienie rozważań historycznych rozdziałem porównawczym wydawałoby się uzasadnione w strukturze pracy i naturalnie prowadziło czytelnika do wskazanych wniosków, dając też szerszą perspektywę analizy, o tyle wracanie do nich na końcu pracy bez potrzeby ich dodatkowego uzasadnienia, lecz jedynie dla wypełnienia potrzeby badań porównawczych, wydaje się zabiegiem sztucznym i nużącym czytelnika. Gdy już jednak udaje się uczucie to zwalczyć nagroda w postaci syntetycznej i ciekawej analizy porównawczej staje się osiągalna.

Zakończenie stanowi udane podsumowanie całej pracy i zawiera syntezę wcześniej wyrażonych wniosków wypływających z rozważań zawartych w kolejnych rozdziałach pracy. Przedstawione wnioski i postulaty (m.in. w zakresie likwidacji rocznego materialnego terminu przedawnienia karalności dla pokrzywdzonego na rzecz terminu procesowego, czy w zakresie modyfikacji art. 104 § 1 k.k., wykładni art. 103 § 2 k.p.k.), prezentowane stanowisko (np. w zakresie przedawnienia wykonania kar częściowych a nie kary łącznej, spoczywania biegu terminu przedawnienia karalności) stanowią udane zakończenie interesującej i wartościowej pracy badawczej.

5. Na pozytywną ocenę zasługuje wykorzystanie literatury, w tym obcojęzycznej. Jej wykaz, zamieszczony na wstępie pracy, jest obszerny. Obejmuje pozycje, które co do zasady wykorzystane zostały w pracy w sposób analityczny. Zawarte w wykazie literatury błędy, takie jak przypisanie L. Gardockiemu wszystkich pozycji L. Garlickiego (s.XXXIV) obciążają jak się wydaje przede wszystkim wydawcę. Autor trafnie wybrał i wykorzystał w pracy orzecznictwo, w tym w szerokim zakresie Sądu Najwyższego, a także co do zasady Trybunału Konstytucyjnego, trybunałów międzynarodowych i sądów innych państw. Za pozbawiony uzasadnienia uznać należy jednak podział wykazu wszystkich wykorzystanych w pracy orzeczeń nie ze względu ich autorstwo (np. SN, TK, MTKJ, MTKR) lecz na jego formę, tj. uchwały, wyroki, postanowienia, orzeczenia, który jest nie tylko nieczytelny i utrudnia odnalezienie judykatu, ale jest nadto nielogiczny bo sugeruje jakoby orzeczenia były czymś innym niż wyroki czy postanowienia. Jest to błąd zaskakujący w zasadniczo starannie opracowanej monografii.

C. Podsumowanie i końcowa ocena dorobku naukowego dra Marka Kulika

Ocena merytoryczna dorobku naukowego dra Marka Kulika jest jednoznacznie pozytywna. Obejmuje on zagadnienia z zakresu prawa karnego materialnego, a w ograniczonym zakresie także prawa wykroczeń, w części prawa karnego procesowego, a także prawa karnego międzynarodowego. Jest to dorobek znaczący w ujęciu liczbowym, jak co do charakteru i wartości ogólnej.

Za widoczny uznać należy zasięg oddziaływania naukowego habilitanta na dyskusje naukową w Polsce co do głównych kierunków jego zainteresowań. Dowodzi tego charakter i miejsca publikacji prac habilitanta w uznanych wydawnictwach naukowych i czasopismach naukowych o zasięgu ogólnopolskim i uznanej renomie naukowej. Dowodzą tego także odwołania do prac Habilitanta w literaturze przedmiotu.

Ocena nie obejmuje prac niepublikowanych, które jako nieznane czytelnikowi nie mogą jeszcze stanowić wkładu w rozwój nauki, o jakim mowa w ustawie o stopniach naukowych. Oceny tej nie zmienia brak prac habilitanta w czasopismach znajdujących się w bazie *Journal Citation Reports* (JCR), albowiem w ocenie recenzenta ze względu na jej charakter i zakres nie stanowi ona miarodajnego narzędzia oceny w zakresie nauk prawnych, w szczególności nauki polskiego prawa karnego.

Habilitant ma w swym dorobku dwie inne prace o charakterze monograficznym poza zgłoszoną jako rozprawą habilitacyjną. Jego publikacje cechuje gruntowna znajomość wiedzy z zakresu prawa karnego polskiego i znacząca z zakresu prawa karnego porównawczego i międzynarodowego. Prezentują one szeroką perspektywę badawczą. Z uznaniem przyjąć należy w nich prezentację wnikliwych rozważań nad kwestiami kontrowersyjnymi i wymagającymi rozważenia. Publikacje mają co do zasady charakter twórczy i krytyczny, ograniczony do relacji dotychczasowego stanu dyskusji albo przedstawienia ustalonych już kierunków dalszego rozwoju w zakresie koniecznym dla własnych rozważań i zajęcia samodzielnego stanowiska.

Kierunkiem badawczym, który w ocenie dorobku dra Marka Kulika ma pierwszoplanowe znaczenie jest polskie prawo karne. Stanowi ono podstawowy nurt prac habilitanta. W nim także mieści się przedstawiona rozprawa habilitacyjna. W mniejszym zakresie pojawiają się opracowania z zakresu prawa wykroczeń, prawa karnego międzynarodowego i prawa karnego porównawczego.

Jako zasadnicze osiągnięcie naukowe wskazuje Habilitant monografię, której ocenę przedstawiono w pkt I.B. Praca ta spełnia wymogi rozprawy habilitacyjnej. Nie powtarzając szczegółowo tych ocen podkreślić należy trafne założenia w zakresie metodologii, określenia celów, podstawowych ustaleń terminologicznych, postawienie istotnych pytań i problemów badawczych, przedstawienie (choć w mniejszym stopniu wykorzystanie) szerokiej perspektywy porównawczej i międzynarodowej oraz polskiej. Wskazane jako wyniki pracy badawczej wnioski nie interesujące i twórcze. Podsumowując, należy uznać że stanowi istotny wkład w rozwój badań naukowych w zakresie prawa karnego.

II. Ocena aktywności naukowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Habilitanta.

Działając zgodnie z wymogami obowiązujących przepisów należy w tym miejscu przedstawić także ocenę aktywności naukowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Autora. W tym zakresie Habilitant wskazuje na udział w 34 konferencjach i seminariach naukowych, w tym co wypada podkreślić w 10 prezentował samodzielnie albo we

współautorstwie referat. W jednym przypadku była to konferencja międzynarodowa (Holandia, 2010), a referat został wygłoszony w języku angielskim. Jako osiągnięcia w zakresie działalności edukacyjnej i dydaktycznej Habilitant przedstawia prowadzenie wykładów i ćwiczeń z zakresu prawa karnego – część ogólna i szczególna, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego porównawczego, międzynarodowego prawa karnego, zwalczania terroryzmu w prawie karnym, prawa karnego skarbowego. Brak niestety informacji w jakich latach prowadzona była ta działalność edukacyjna. Habilitant pełnił dotąd rolę promotora 50 prac magisterskich oraz 70 prac licencjackich. Od lat bierze także aktywny udział jako ekspert w szkoleniach dla sędziów i prokuratorów organizowanych przez Centrum Szkoleń i Ekspertyz Europejskich oraz szkoleń dla weterynarzy w zakresie przepisów karnych o ochronie zwierząt.

Podsumowując, tę część aktywności Habilitanta należy ocenić pozytywnie. Wskazuje ona na aktywny udział zarówno w dyskusji naukowej i życiu naukowym w kraju, jak też doświadczenie w prowadzeniu wykładów, ćwiczeń i szkoleń z wielu przedmiotów szeroko pojmowanego prawa karnego.

III. Ocena końcowa

W mojej ocenie dorobek naukowy dra Marka Kulika stanowi znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny naukowej. Stwierdzam zatem, że osiągnięcia naukowe dra Marka Kulika, w tym recenzowana rozprawa habilitacyjna pt. *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2014 spełniają wymogi stawiane w art. 16 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, ze zm.).

/-Paweł Wiliński-/

Poznań, 30 grudnia 2014 r.

